

Sociālo tīklu portālu funkcijas Latvijas diasporas saziņā

Jānis Buholcs

Šinī rakstā analizētas galvenās sociālo tīklu portālu funkcijas Latvijas emigrantu komunikācijā – gan uzturot attiecības ar jau pazīstamajiem cilvēkiem, gan veidojot jaunus kontaktus ar tautiešiem, gan saglabājot saikni ar Latviju.

Pēdējo gadu desmitu laikā pasaulē imigrācija ir aizvien vairāk palielinājusies (Alonso & Oiarzabal 2010). Sociāli ekonomiskas grūtības un politiski konflikti, kā arī pārvietošanās un informācijas ieguves plašākas iespējas veicina to, ka daudzi cilvēkus izvēlas pamest savas mītnes valstis, lai meklētu jaunas iespējas ārvalstīs. Informācija par ārvalstīm ir brīvāk pieejama, un īpaša nozīme tajā ir tiešsaistes saziņas līdzekļu pieejamībai un attīstībai. Tie daudziem palīdz gūt ieskatu dzīves apstākļos citās zemēs, izvērtēt savas izredzes emigrācijā, kā arī pēc emigrācijas ļauj uzturēt sakarus ar draugiem un tuviniekiem, kā arī meklēt jaunus sociālos kontaktus.

Tas, ka komunikācijas līdzekļu pieejamība un informācijas izplatība ietekmē iedzīvotāju migrāciju, protams, nav tikai mūsdienu parādība. Kā atzīmē Andoni Alonso (*Andoni Alonso*) un Pedro Ojarsavals (*Pedro Oiarzabal*), komunikācijas un transporta sistēmu un infrastruktūras attīstība jau izsenis ir atvieglojusi cilvēku pārvietošanos, kā arī diasporu veidošanos. Emigranti un diasporu pārstāvji vienmēr ir izmantojuši daudzveidīgus saziņas līdzekļus, lai pārvarētu attālumus. Savukārt sākot ar 19. un 20. gadsimtu, kad tika izveidoti patiesi globāli saziņas tīkli, cilvēku zināšanas par norisēm un apstākļiem citās valstīs ir pieaugušas vēl vairāk (Alonso & Oiarzabal 2010).

Arī turpmāk izmaiņas mediju vidē un indivīdu komunikācijas praksēs ir ietekmējušas mediētās komunikācijas iespējas. Mūsdienās vieni no plaši lietotajiem komunikācijas

rīkiem ir sociālo tīklu portāli. Personalizētu savienojumu veidošanas un informācijas/sociālās mijiedarbības vajadzību apmierināšanas iespējas indivīdiem ļauj vieglāk piekļūt gan globāla, gan lokāla mēroga informācijai. Turklāt šie saziņas tīkli sociālajos medijos ir maz pakļauti institucionalizētai pārvaldei un vadībai (ko tradicionālo mediju gadījumā ietver mediju regulācija un redakciju īstenotā vārdu sargāšanas funkcija) – tie parasti tiek veidoti un vadīti pašiniciatīvas un pašorganizācijas ceļā.

Būtiskas šādas iespējas piekļūt informācijai, kā arī veidot un uzturēt sociālos kontaktus ir arī cilvēkiem, kas pārceļas uz dzīvi no vienas valsts citā. Adela Rosa (*Adela Ros*) norāda, ka komunikācijas tehnoloģiju lietojumam ir trīs būtiskas ietekmes uz migrantu saziņu: (1) lielāka informācijas apstrādes jauda; (2) plašākas mijiedarbības iespējas starp cilvēkiem un (3) lielāka saziņas elastība dažādos klātesamības līmeņos (Ros 2010). Harijs Hillers (*Harry Hiller*) un Tara Franca (*Tara Franz*) savukārt uzsver, ka, izmantojot e-pastu, sociālos medijus, balss pārraides un videokonferenču pakalpojumus un citus medijus, emigrantiem arī pēc aizbraukšanas ir labas iespējas detalizēti sekot līdzi notikumiem izcelsmes zemē un doties «virtuālos ciemos» pie draugiem un tuviniekiem izcelsmes valstī (Hiller & Franz 2004). Turklāt daudzi var šādus datorpastarpinātus kontaktus ar citiem uzturēt teju nepārtraukti, pastāvīgi.

Kontaktu uzturēšanai mūsdienās, protams, palīdz ne tikai mediji, bet arī citas iespējas, piemēram, arī pieejamāki starptautiskā sabiedriskā transporta līdzekļi, kas ļauj mājiniiekus apciemot biežāk. Tomēr novērojumi par tiešsaistē balstīto mediju un it sevišķi sociālo tīklu portālu plašo lietojumu mudina uz plašāku izpēti par to, kā cilvēki un grupas pielāgo saziņas rīkus savām vajadzībām un interesēm un tos izmanto savas sociālās dzīves organizēšanā, tai skaitā transnacionālos apstākļos.

Emigrantu tiešsaistes mediju lietojums

Jau laikā, kad indivīds vēl tikai pieņem lēmumu par došanos prom, informācijas pieejamībai ir nozīmīga loma, un informācijas ieguvē tiek izmantoti dažādi mediji. Mūsdienās daudziem aizbraucējiem tiešsaistes komunikācijas platformas – sociālie mediji, blogi, forumi – ir pirmie avoti, kur tie pirms savas fiziskās aizbraukšanas meklē un atrod informāciju par saviem iespējamajiem ceļa galamērķiem, apstākļiem un iespējām (Ros 2010). Hītera Horsta (*Heather Horst*) norāda, ka plašā informācija, kurai cilvēki var piekļūt, rada reālistiskākas gaidas par jauno mītnes zemi un gaidāmo migrācijas pieredzi. Tas palīdz apzināties, ka ārzemēs ir jāreķinās arī ar virkni grūtību un ka emigrācija negarantē iespējas būtiski uzlabot savu materiālo stāvokli (Horst 2006). Rianne Dekere (*Rianne Dekker*) un Godfrīds Engbersens (*Godfried Edgbersen*) gan atzīmē, ka sekošanai līdzi emigrējušo cilvēku tiešsaistes profiliem var būt gluži pretējs efekts: šie profili var radīt arī nereālistisku priekšstatu par dzīvi mītnes zemē. Turklāt sociālie

mediji (līdzīgi kā arī citi mediji) var tikt izmantoti, lai izplatītu nepatiesu informāciju un, piemēram, piesolītu dabu, kura nemaz nav (Dekker & Engbersen 2014).

Arī pēc ierašanās jaunajā mītne zemē tiešsaistes saziņas platformas tiek izmantotas gan jaunu pazīšanos veidošanā, informācijas ieguvē par jaunajiem apstākļiem, gan kontaktu uzturēšanā ar draugiem tuviniekiem un citiem sociālā tīkla dalībniekiem. Kā raksta Mīke Šroutena (*Mieke Schrooten*), tiešsaistes kopība (*togetherness*) ir nozīmīga daudzu migrantu dzīves sastāvdaļa, un tā ir savstarpēji saistīta ar viņu sociālo dzīvju bezaistes aspektiem (Schrooten 2012). Šāda imigrantu komunikācija ir transnacionālisma izpausme – tā ir tautiešu sociālā mijiedarbība, kas notiek pāri nacionālajām robežām (Faist, 2000). Šī parādība sasaucas arī ar Čārlza Tīllī (*Charles Tilly*) norādi, ka migrē nevis indivīdi, bet gan tīkli (Tilly 1990). Ideja par migrāciju kā tīklotu parādību paredz, ka pirmajiem ieceļotājiem kādā valstī seko arī citi migranti. Tie izmanto priekšgājēju izpētes un pieredzes laikā gūtās zināšanas, kuras tie saziņas ceļā ir izplatījuši tālāk pa saviem sociālajiem tīkliem.¹ Tādējādi šādi migrācijas tīkli, kas var būt gan politiski, gan kultūras, gan ekonomiski, gan sociāli, veicina un uztur cilvēku kustību pāri robežām (Samers 2010). Arī sociālo mediju atvieglotā saziņa un informācijas ieguve samazina migrācijas sliekšņus un tādējādi migrāciju veicina (Dekker, & Engbersen 2014). Tādējādi dažādajiem tiešsaistes medijiem ir instrumentāla loma migrācijas procesos.

Pētījuma vide: sociālo tīklu portāli

Pētījuma fokusā ir sociālo tīklu portālu lietojums. Šīs vietnes ir populāras starppersonu saziņā un cieši integrētas mūsdienu indivīdu ikdienas dzīves aktivitātēs, līdz ar to šī medija veida pētīšana var sniegt ieskatu arī emigrantu informācijas iegūšanas un sociālo saišu uzturēšanas praksēs.

Sociālo tīklu portāli ir vietņu veids, kurām ir raksturīgi noteikti sociālās arhitektūras principi un kuras nodrošina līdzīgu funkcionalitāti. To lietotāji veido savus profilus, kas darbojas kā viņu identificētāji konkrētajā sistēmā, pievieno «draugus» jeb citus lietotājus, tādējādi nodibinot ar tiem savienojumu, un izmanto šos savienojumus mijiedarbībai – seko līdzī publicētajiem ierakstiem un uz tiem reaģē, piekļūst identificējošajai informācijai (boyd & Ellison 2007; Zhang & Leung 2014). Tādas vietnes kā *Draugiem.lv*, *Facebook* un citas nodrošina bagātīgu, multimediju saziņu gan divu cilvēku starpā (iespējas rakstīt vēstules un komentēt ierakstus), gan arī grupu mijiedarbībā (iespējas

¹ Sociālais tīkls ir sociālā struktūra, kurā ir savienoti indivīdi, starp kuriem ir pazīšanās un mijiedarbības attiecības (Pescosolido, 2007). Sociālo tīklu portālu popularitātes pieauguma laikā sarunvalodā un arī publiskajā telpā par sociālajiem tīkliem nereti tiek saukti paši šie portāli. Tas nav korekti, jo sociālos tīklus veido un uztur indivīdi ar savām darbībām, turpretim portāli ir tikai infrastruktūra, kurā šādus tīklus var veidot, paplašināt un uzturēt. Arī pētījuma gaitā intervēto atbildēs izskan jēdziens «sociālie tīkli», ar kuriem parasti ir domāti sociālo tīklu portāli. Citātos ir saglabāta oriģinālruna, turpretim pārējā tekstā konsekventi ieturēts nošķirums starp sociālo tīklu portāliem un sociālajiem tīkliem.

sekot līdzī tematiskajām lapām vai reģistrēties noteiktām tēmām veltītās domubiedru grupās).

Draugiem.lv 2014. gada jūnijā pieslēdzās 715 292 dažādi lietotāji – lielākoties no Latvijas, bet mazākā mērā arī no Lielbritānijas, Īrijas Vācijas, Zviedrijas, Norvēģijas un ASV (Buholcs 2014). Savukārt saskaņā ar *Aptauja.lv* datiem, *Draugiem.lv* lieto aptuveni 87% interneta lietotāju (katru dienu aptuveni 49%), bet *Facebook* – 77% (katru dienu – ap 48%) (*Aptauja.lv* 2014, TVNet 2014). Latvijā dzīvo aptuveni 1,99 miljoni iedzīvotāju (CSP 2014), un no viņiem internetu regulāri lieto 72% (CSP 2013). Tas nozīmē, ka *Draugiem.lv* regulāri lieto aptuveni 702 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju, bet *Facebook* – 688 tūkstoši.

Saziņa ar sava sociālā tīkla dalībniekiem, kas var palīdzēt uzturēt gan ciešās saites ar draugiem un ģimenes locekļiem, gan vājās, uzturot kontaktu ar paziņām (Granovetter 1973), ir nozīmīga arī emigrantiem. Savukārt tematisko lapu un domubiedru grupu lietojums ļauj aizsniegt potenciāli plašāku, ārpus sava tiešā sociālā tīkla esošo publiku, no kuras liela daļa var nebūt pazīstami, taču uz kopējas nacionālās/etniskās piederības pamata balstītā solidaritātē var būt gatavi sniegt informāciju vai citā veidā iesaistīties kontaktos ar tautiešiem.

Sociālo tīklu portālu domubiedru grupās (*groups*) apvienojas sociālo tīklu portālu lietotāji, kas interesējas par kādu noteiktu tēmu vai jautājumu. Šīs kopējās tēmas var būt gan dzīve emigrācijā kādā valstī, gan arī hobiji, dzīvesstili, intereses. Saziņa šinīs grupās parasti izpaužas tādējādi, ka dalībnieki publicē ierakstus vai jautājumus par sev interesējošu tēmu, un citi uz tiem var atbildēt. Līdzīgs princips ir arī tematiskajām lapām (*pages*) – arī tās tiek veltītas kādai tēmai, taču, atšķirībā no grupām, tās nevar būt slēgtas (t.i., to saturs ir pieejams visiem neatkarīgi no tā, vai administrators lietotāja dalību ir apstiprinājis), un tajās informāciju var publicēt tikai, ja tiek saņemtas speciālas administratora izsniegtas pilnvaras (Facebook 2015).

Portālos *Facebook* un *Draugiem.lv* darbojas daudz domubiedru grupu un tematisko lapu, kas veltītas kādā valstī, reģionā vai pilsētā dzīvojošajiem Latvijas diasporai un tiem, kas par šo valsti interesējas. To vietņu skaits, kurās reģistrējušies vai tām seko vismaz simts lietotāju, pārsniedz 430. Populārākajās grupās ir pulcējušies Lielbritānijā, Īrijā, Norvēģijā, Dānijā un Vācijā dzīvojošie Latvijai piederīgie. *Facebook*, ko aktīvāk lieto arī pirms 1991. gada no Latvijas izbraukušie vai viņu radnieki (indivīdi, kuri nav šī raksta fokusā), ir salīdzinoši vairāk grupu, kas veltītas arī iepriekšējo emigrācijas viļņu galamērķiem – tai skaitā ASV un Austrālijai. Vislielākās emigrantu domubiedru grupas *Draugiem.lv* ir *Anglija • England* (31 492 dalībnieki²), *Latvieši Anglijā un Īrijā* (11 086) un *Latvieši Norvēģijā* :) (10 469). Savukārt *Facebook* starp lielākajām grupām vai lapām ir *Latvian people in UK* (ieraksti latviešu, krievu un angļu valodā, 6 702 dalībnieki), *Latvians Worldwide – Latvieši pasaulē: The Embassy of Latvians on Facebook* (4 626) un *Latvieši UK*

² 2015. gada februāra dati.

(2 524). Tās lielā mērā atbilst kopš Latvijas neatkarības atgūšanas izceļojušo cilvēku populārākajiem galamērķiem (Hazans & Philips 2010; Hazans 2011).

Metode un pētījuma jautājumi

Atbilstoši ziņojuma pirmajā daļā ietvertajam literatūras pārskatam, galvenie jautājumi, kuri rakstā empīriski tiek aplūkoti, ir šādi:

- Kādi ir Latvijas diasporas pārstāvju formālie un neformālie informācijas avoti pirms emigrēšanas un dzīvojot mītnes zemē?
- Kādas ir sociālo tīklu portālu galvenās informatīvās funkcijas? Kas ir tematika, aktualitātes un intereses, kas tiešsaistes transnacionālajā saziņā tiek izteiktas?
- Kā šie portāli tiek izmantoti Latvijas diasporas pārstāvju sociālajā dzīvē, viņu sociālo tīklu uzturēšanā?

Rakstā izmantotie dati balstīti uz divdesmit daļēji strukturētām intervijām, kas ar emigrantiem no Latvijas tika veiktas 2014. gada vasarā. Vairums respondentu tika rekrutēti viņu tiešsaistes pulcēšanās vietās – portālu *Draugiem.lv* un *Facebook* Latvijai veltītajās domubiedru grupās vai tematiskajās lapās. Respondentu atlasei tika izmantoti arī šo portālu un arī *Vkontakte* un *Odnoklassniki* meklētāji, lai meklētu ar Latviju, latviešiem vai *latvījiešiem* saistītas tiešsaistes grupas vai arī ārzemēs dzīvojušus cilvēkus no Latvijas. Tomēr krievu vai krievvalodīgo Latvijas valstspiederīgo atsauce bija zemāka, kas ir viens no iemesliem, kāpēc pētījums galvenokārt fokusējas uz latviešiem vai latviski runājošajiem.

Respondentu atlases pieeja noteica to, ka visi viņi ir aktīvi sociālo tīklu portālu lietotāji, un daudzi no viņiem vai nu aktīvi iesaistās, vai arī regulāri seko līdzi tautiešu diskusijām Latvijai veltītajās domubiedru grupās un tematiskajās lapās. Mērķtiecīga tieši aktīvo tiešsaistes saziņas mediju lietotāju piesaiste ļāva koncentrēties uz viņu komunikācijas praksēm līdzīgos mediju lietošanas apstākļos un darbojoties līdzīgās saziņas vidēs. Kā papildus datu avots bija izmantoti dati no Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētījuma *Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika* laikā veiktās Latvijas diasporas aptaujas.

Sociālo mediju lietojums

Latvijas diasporas aptaujā respondentiem tika uzdoti jautājumi gan par sociālo tīklu portālu un citu tiešsaistē balstītu saziņas pakalpojumu lietojumu, gan arī iesaistīšanos domubiedru grupās, vēstkopās un blogošanu. Rezultāti rāda, ka šādas aktivitātes ieņem nozīmīgu vietu diasporas pārstāvju mediju lietojumā, lai arī katra konkrētā tiešsaistes pakalpojuma lietojums dažādās etniskajās grupās var atšķirties.

12.1. tabula. Respondentu tiešsaistes saziņas līdzekļu lietojums (n = 6966)

Sociālās tīklošanās viete	Kopējais lietojums, %	Latvieši, %	Krievi, %	Citu tautību pārstāvji, %
Izmanto vispār				
Draugiem.lv	60	80	28	47
Facebook	82	83	83	83
Skype	91	89	93	91
Twitter	23	26	19	20
Vkontakte	21	11	40	25
Latviesi.com	11	15	3	12
Tiešsaistes domubiedru grupas / vēstkopas / blogi	26	34	14	19
Izmanto regulāri				
Draugiem.lv	37	55	6	19
Facebook	68	69	69	68
Skype	68	63	76	74
Twitter	8	10	5	4
Vkontakte	12	6	23	12
Latviesi.com	1	2	0	2

Kā redzams 1. tabulā, populārākais izmantotais tiešsaistes saziņas pakalpojums ir *Facebook*. Latviešu tautības emigranti plaši lieto arī *Draugiem.lv* (regulāri to izmanto 55% respondentu), taču citu tautību pārstāvju interese par to ir krietni zemāka. *Draugiem.lv* ir īpaša vieta tieši latviešu saziņā; tas pulcē tieši šīs etniskās grupas pārstāvjus. Jāuzsver gan, ka *Facebook* latviešu vidū tomēr ir pat populārāks nekā *Draugiem.lv* (*Facebook* regulāri izmanto 69% šīs grupas respondentu), taču, spriežot pēc lielā lietotāju īpatsvara (*Facebook* vispār lieto 83%, bet *Draugiem.lv* – 80%), pamats domāt, ka daudzi no latviešiem paralēli lieto abas vietnes.

Portāls *Vkontakte* aptaujas datu kontekstā ir uzskatāms par relatīvi nepopulāru, un tikai 21% respondentu ir norādījuši, ka to lieto. Lai arī to izvēlas ievērojami vairāk krievu (40%; regulāri – 23%) nekā latviešu (11%; regulāri – 6%), tomēr arī šādā griezumā ir redzams, ka šī vieta nav starp dominējošajām. *Facebook* lietošanas augstais īpatsvars krievu (83%; regulāri – 69%) vidū parāda, ka no Latvijas izbraukušie krievu tautības cilvēki labprātāk izvēlas to. Aptaujā netika iekļauts cits krievvalodīgo vidū populārs šāda veida portāls *Odnoklassniki*, līdz ar to ir iespējams, ka šī aina nav pilnīga. Taču *Facebook* popularitāte krievu vidū ļauj minēt, ka arī citi portāli, kas vērsti lielākoties uz krieviski runājošajiem, popularitātē tam nepietuvojas. Tanī pašā laikā ir sagaidāms, ka arī krieviski runājošie emigranti saziņā izmanto vairākas sociālās tīklošanās vietnes.

Populārs saziņas līdzeklis ir arī *Skype*. To regulāri izmanto 68% respondentu un vispār – 91%, taču tas nav sociālo tīklu portāls. Ievērojams skaits respondentu līdzdarbojas arī kādās domubiedru grupās, blogos vai vēstkopās (26%). Šīs aktivitātes ir krietni populārākas latviešu (34%), nevis krievu (14%) vidū. Tas apstiprina, ka šādas tiešsaistes aktivitātes ir saistītas ar indivīda tautību un apstiprina pētījuma vidē veikto novērojumu laikā gūto atziņu, ka sociālo tīklu portālu domubiedru grupās, kas saistītas

ar Latviju, neatkarīgi no tā, vai runa ir par *Draugiem.lv* vai *Facebook*, ir aktīvāk darbojas tieši latvieši.

Sociālo tīklu portāli kā informācijas avoti pirms emigrācijas

Kā jau minēts iepriekš, daudzi emigranti mūsdienās vēl pirms došanās prom tiešsaistē meklē informāciju par jauno mītnes zemi (Ros 2010). Pieejamo informācijas avotu ir daudz, bet ievērojama daļa pētījuma dalībnieku sociālo tīklu portālus izceļ kā vienu no būtiskajiem šādiem avotiem.

«Daudziem principā tas ir vienīgais variants, ja viņi nerunā ne angļiski, ne dāniski, darbiņš jāatrod, dzīvot kur jāatrod, tad vismaz pie latviešiem [var] latviešu valodā vērsties. Varbūt pat citiem tā ir vienīgā iespēja. Viņi nepazīst ne vienu vietējo, nezina neko.» (Ieva,³ 27, Dānija; izceļojusi 2009. gadā)

Tie, kuri pirms emigrācijas patstāvīgi ir meklējuši neformāli izplatītu informāciju tiešsaistē, vairumā gadījumu ir izmantojuši tieši sociālo tīklu portālu diskusiju grupas. Reti ir gadījumi, kad ir apmeklēti kādi citi, ar Latvijas diasporu nesaistīti avoti: blogi vai tematiskie migrantu forumi. Tomēr papildus informācijas meklēšanai vai jautājumu uzdošanai konkrētajai valstij vai citai apdzīvotajai vietai veltītajās *Draugiem.lv* vai *Facebook* domubiedru grupās vai lapās daudzi respondenti norāda uz jau esošajiem ārpusinterneta sociālo attiecību tīkliem, kuri ir palīdzējuši risināt aktuālos jautājumus, tādējādi izceļot sociālās tīklošanās nozīmi.

(1) «Kā saka, personīgi es, kā saka, nu, es vairs nezinu nevienu latvieti, kam nebūtu kaut kādi gali Anglijā vai vēl tā vai šitā.» (Mārtiņš, 44, Norvēģija; izceļojis 2009. gadā)

(2) «Principā pārsvarā palīdzēja kolēģi, ļoti atsaucīgi kolēģi bija, kas deva padomus jau tanī, arī dzīvokļa meklēšanā, ja, jo ļoti atsaucīgi cilvēki, man nebija jāmeklē, teiksim, darba vieta, dzīves vieta, bija jau skaidrs, uz kuriem pārcelšos, tad jau laikus varēja sagatavoties.» (Kristians, 34, Vācija, izceļojis 2008. gadā)

(3) «Tajā laikā mans draugs atbrauca uz Angliju, un viņš teica, lai es arī braucu un pievienojos. Es aizbraucu. [...] Būtībā man vienīgais informācijas avots bija mans draugs tajā laikā. Viņš bija ļoti zinošs.» (Lote, 28, Lielbritānija; izceļojusi 2005. gadā)

Migrācijas tīklu jēdziens paredz, ka pirmie jaunajā valstī ieceļojušie indivīdi, veidojot un uzturot kontaktus ar tautiešiem, veicina transnacionālo informācijas plūsmu un tādējādi veicina migrāciju no izcelsmes valsts (Tilly 1990). Uz šo parādību norāda arī respondentu atbildes: daļa no viņiem uz ārzemēm ir devušies tāpēc, ka tur jau dzīvo kāds pazīstams cilvēks, bet daļa – arī tāpēc, ka ir relatīvi viegli atrast kādu paziņu, kas varētu migrācijā palīdzēt. Tie Latvijas diasporas pārstāvji, kas atbraukuši pirmie, savukārt stāsta,

³ Anonimitātes saglabāšanas nolūkos respondentu vārdi aizstāti ar pseidonīmiem.

kā ir dalījušies ar pašu iegūto informāciju, tādējādi aiztaupot nākamajiem iebrucējiem līdzīgas pūles.

«Mums bija jākuļas tālāk pašiem saviem spēkiem — jāmeklē īres iespējas, pašiem bija jāiet uz *tax* ofisu, un pašiem bija jā rūpējas par saviem nodokļiem. [...] Es pirms desmit gadiem vēl nemaz *Draugiem.lv* nebiju. Interneta mums nebija mājās. [...] Mums bija vietējā avīze, visu informāciju smēlāmies no vietējās avīzes. [...] Tos radus un draugus, kas atbrauca pēc tam, mēs jau sagaidījām ar čibiņām, ar visu, ar kaķiem, bet mēs [izzinājām] visu paši — kā jādara, kur jāiet, pie kā jāgriežas, kā ir ar nodokļiem, kā dabūt atvaļinājumu.» (Gunita, 57, Īrija; izceļojusi 2004. gadā)

Līdz ar to — lai arī sociālo tīklu portālu grupas ir nozīmīgs informācijas avots, spriežot pēc respondentu atbildēm, nevar teikt, ka tas vienmēr ir pats galvenais. Citkārt emigrantiem iedzīvoties ir palīdzējis arī uzņēmums vai organizācija, kur viņi ir devušies strādāt. Mazāk izplatīts, taču tomēr izmantots variants ir vērsties pie oficiālajām institūcijām mītnes valstī, lai tur noskaidrotu nepieciešamos jautājumus, kā arī patstāvīgi identificēt konkrētus cilvēkus, kuri nepieciešamo informāciju varētu sniegt.

(1) «Par cik man ar komunikāciju nav absolūti nekādu problēmu, es mierīgi rakstu un jautāju cilvēkiem. Tā kā nu es to visu uzzinu pati, pati par sevi, un visi tā arī baigi labi kaut kā ir man pastāstījuši vienmēr.» (Liena, 44, Lielbritānija; izceļojusi 2011. gadā)

(2) «Bet šeit ir tādi informācijas biroji, kur, ja tev ir kaut kādas neskaidrības, tu aizej uz turieni un visu paskaidro, ko tu nezini. Tur ir arī bukletiņi latviešu valodā pieejami, latviešu valodā, krievu valodā. Ķīniešu valodā arī bija.» (Elīna, 28 gadi, Īrija; izceļojusi 2005. gadā)

Respondenti, kuriem ir iespējams izmantot citus informācijas ieguves kanālus — draugus vai citus personīgi zināmus cilvēkus, kā arī darba devējus, — neredz vajadzību pēc šādas informācijas meklēšanas sociālo tīklu portālos, vai arī informācijas avotus kombinē. Retāk, taču tiek izmantoti arī mītnes zemes sludinājumu portāli, *Google* un citas ar latviešiem tieši nesaistītas vietnes, kur meklēt nepieciešamo informāciju, piemēram, par dzīves vietu. Darba meklēšanā respondenti reti ir minējuši, ka izmantojuši arī oficiālo institūciju — nodarbinātības aģentūru — pakalpojumus. Tāpat retāks, taču arī pieminēts aspekts bija nezticēšanās sociālajos medijos atrodamajai personiski nepazīstamo cilvēku sniegtajai informācijai.

Spriežot pēc respondentu atbildēm, daudziem no viņiem dalība sociālo tīklu portālu grupās ir kļuvusi svarīgāka tieši pēc ierašanās mītnes zemē — tieši tad viņi ir kļuvuši tur aktīvāki. Viņi šajās grupās mēdz reģistrēties jau pēc tam, kad ar iedzīvošanos saistītie pamata jautājumi ir atrisināti, un tur atrodamajai informācijai un diskusijā viņi seko jau citu iemeslu dēļ. Domubiedru grupās tiek meklēts, vai dzīvesvietas tuvumā dzīvo kādi tautieši; kādus latviešu sniegtus komercpakalpojumus ir iespējams saņemt, kā arī tiek un piedāvāta palīdzība dažādu ikdienas sarežģītību risināšanā. Portāla lietojuma priekšplānā šajā fāzē nonāk ar sociālo mijiedarbību saistīti jautājumi.

Sociālo tīklu portāli Latvijas diasporas pārstāvju sociālajā dzīvē

Sociālo tīklu portālu loma ir trejāda. Pirmkārt, tie ir viens no veidiem, kā tiek uzturēti jau esošie sociālo tīkli un notiek saziņa ar draugiem un radniekiem gan Latvijā, gan citās valstīs, un tie atvieglo informācijas apmaiņu šajos tīklos. Otrkārt, tie veicina jaunu sociālo saišu identificēšanu starp emigrantiem uz kopējas izcelsmes valsts pamata. Treškārt, tie tiek izmantoti arī plašākās transnacionālās komunikācijas plūsmās, ļaujot dažādās valstīs dzīvojošajiem Latvijas piederīgajiem gūt informāciju par citur notiekošo un uzturēt gan simboliskas, gan reālas saites ar Latviju.

Kontakti ar radiem un draugiem

Vairākiem respondentiem pašreizējā mītnes valsts nav pirmā emigrācijas zeme. Tāpat vairāku respondentu sociālie tīkli ir ģeogrāfiski plaši izklidēti, un to uzturēšanā izšķiroša nozīme ir mediētajai komunikācijai. Mediji, kas nodrošina pastāvīgu un bagātīgu (tekstuālu, vizuālu) saziņu, uzlabo iespējas attālinātus kontaktus efektīvi uzturēt. Šādu kontaktu uzturēšanā tiek izmantoti dažādi saziņas līdzekļi – divas respondentes kā saziņas veidu pieminēja pat pasta vēstuļu rakstīšanu, – tomēr sociālo tīklu portāli un telefonsarunas/Skype sarunas attiecību uzturēšanā dominē.

(1) «Vispār, teiksim, man pašam [kopš aizbraukšanas] daudz nekas no tā nav mainījies, vai ne, kā saka, kāds es biju Latvijā, kā saka, un kā, ka es komunicēju, kā saka, tas pats man arī turpinās vienkārši. Vienkārši tā tie, tie draugi ir tagad izkaisīti vairāk pa visu pasauli.» (Mārtiņš, 44, Norvēģija; izceļojis 2009. gadā)

(2) «Četri ir ļoti tuvi draugi, no kuriem viens ir palicis Latvijā, pārējie ir Anglijā, Afganistānā, lai cik tas nebūtu dīvaini, un Krievijā. Tajā mirklī, kad es pārcēlos, es biju pirmā, kura aizbrauca. Un pēc tam aizbrauca arī visi pārējie. Tā kā ar tiem, kas ir Latvijā, saikne tiek uzturēta, bet vairāk ir tā, ka es redzu, kas notiek *Facebook*, ko viņi dara, kur tiek īsi komentēti par tēmu – o, jā, es redzēju, tu esi Francijā, kā iet vispār? Bet tas ir salīdzinoši reti – pāris reizes mēnesī.» (Lita, 29, Austrālija; izceļojusi 2010. gadā)

Izklidētu sociālo tīklu uzturēšana prasa ievērojamus laika resursus, kas savukārt ir viens no iemesliem, kāpēc daļa kontaktu laika gaitā pazūd. Tiešsaistes mediju potenciāls starppersonu tīklu uzturēšanā, tai skaitā apmaiņas izmaksas (*transaction costs*) (Williamson 1981), ko šādi mediji pazemina, gan nemaina to, ka saišu kopšanā arī tiešsaistē ir jāiegulda resursi. Taču sociālo tīklu portāli ir viens no mediju veidiem, kurā respondenti saskata iespējas optimizēt savu attiecību tīklu uzturēšanu. Šis saziņas veids var netikt uzskatīts par *efektīvāko* kontaktēšanās veidu ar cilvēkiem, ar kuriem indivīdu saista ciešas saites, taču noteiktos apstākļos sociālo tīklu portāli var būt resursietilpīgāku saziņas veidu – *Skype* vai telefona sarunu, e-pasta vēstuļu rakstīšanas – *aizstājējs*, attiecībām veltāmā laika un enerģijas trūkuma kompensētājs.

(1) «Mēs mēģinām katru nedēļu ar visiem radniekiem [sazvanīties]. Tas nozīmē, ka man ir jārunā ar vienu vecvecāku pāri, otru vecvecāku pāri un ar manu mammu — tas ir tā kā trīs sarunas. [...] Mēs mēģinām katru nedēļu, reizēm tas nesanāk. Tas paliek retāk. Vismaz ar e-pastiem un *Facebook* komunikāciju viņi redz, kas notiek, ka mēs dzīvi, sveiki un veseli.» (Lita, 29, Austrālija; izceļojusi 2010. gadā)

(2) «[Sociālo tīklu portālā] var redzēt citu bildes. Tāpat savas bildes ielikt un nav tā, teiksim, ja būtu tikai e-pasts, tad baigi aktīvi tā kā jāiesaistās. Ja tu neraksti, tad te ar neviens neraksta. Tagad ir tā, ja nav enerģija, tad var tā pa kluso pasekot līdzī kā citiem iet.» (Ieva, 27, Dānija; izceļojusi 2009. gadā)

Tomēr arī šādu saziņas iespēju esamība ne vienmēr pasargā no indivīda sociālā tīkla daļas iziršanas laikā, kad tas atrodas ārvalstīs. Tanī pašā laikā darbošanās šajos medijos veicina arī jaunu – tiešsaistes un bezsaistes – kontaktu rašanos.

Kontakti ar tautiešiem

Sociālo tīklu portālu domubiedru grupas un tematiskās lapas ir forumi vai kopienas, kurās apvienojas indivīdi uz kopēju interešu pamata. Šī pētījuma kontekstā šīs kopējās intereses parasti ir balstītas piederībā Latvijai un savas dzīves veidošanai jaunajā mītnes zemē, tāpēc Latvijas diaspora parasti pulcējas pēc savas mītnes zemes vai apdzīvotās vietas.

Domubiedru grupas un tematiskās lapas pilda divas galvenās funkcijas: informatīvo un sociālo.

Informatīvā funkcija: šinīs grupās var atrast sniedz informāciju un kontaktus, kas saistīti ar dzīvi mītnes zemē un pamata nepieciešamību apmierināšanu. Grupu dalībnieki apmainās ar informāciju par darba un dzīvesvietas iespējām, likumiem, noteikumiem un birokrātisko kārtību un citām, lielākoties sadzīviskām tēmām. Šajās domubiedru grupās reti tiek skarti kādi politiskāki, abstraktāki jautājumi, lai arī ir novērojamas variācijas. Politiska informācija, vismaz ziņu materiālu pārpublicēšanas formā, biežāk ir novērojama *Facebook* grupās un lapās, bet tas parasti ir skaidrojams ar to, ka šajās grupās darbojas arī agrākajos migrācijas viļņos (pēc 2. pasaules kara) aizceļojušie latvieši vai viņu pēcnācēji, un viņu interese par Latviju ir saistīta tieši ar politiskiem, kultūras un ideoloģiskiem, ne ikdienas dzīves jautājumiem.

Domubiedru grupas un tematiskās lapas, kas pilda sludinājumu un ziņojumu dēļu funkciju, demonstrē, kā emigrācija no Latvijas dažādās valstīs ir ļāvusi veidoties jaunām uzņēmējdarbības formām, kas ir vērstas tieši uz latviešu kopienu apkalpošanu – tiek meklēti un/vai savus pakalpojumus piedāvā frizieri, manikīra meistari, tehnikas labotāji, sūtījumu pārvadātāji. Piedāvāto preču un pakalpojumu veidus var noteikt arī katras mītnes valsts specifika. Valstīs, kur ir strikti alkohola aprite ierobežojumi vai augstas cenas, *Draugiem.lv* domubiedru grupās tiek realizēts alkohols un arī cigaretes. Lielbritānijā, pēc respondentu stāstītā, ir salīdzinoši dāsnāka pabalstu sistēma, tāpēc

jautājums par piekļuvi tiem ir populārāks. Transporta pārvadājumu piedāvājumi mazāk izskan valstīs, kuras teritorijas ziņā ir lielas, taču nav blīvi apdzīvotas – piemēram, Norvēģijā –, jo lielās apmeklējamās teritorijas un sagaidāmi mazais klientu skaits katrā konkrētajā vietā šādu uzņēmējdarbību padara mazāk ienesīgu.

Sociālā funkcija: šīs domubiedru grupas, kā arī sociālo tīklu portāli kopumā ne tikai palīdz uzturēt jau esošās starppersonu saites, bet arī identificēt tautiešus, kuri dzīvo noteiktā ģeogrāfiskajā apvidū vai arī ar kuriem varētu būt kopējas intereses vai vēlme iepazīties ar tautiešiem. Ņemot vērā, ka apvienošanās domubiedru grupās notiek tieši uz nacionālās piederības pamata, daudzi dalībnieki šo kopīgo iezīmi dažkārt izmanto kā iegāni arī tiešsaistes un klātienē pazīšanās veidošanai. Piemēram, kāds Vācijā dzīvojošais respondents ir novusa entuziasts un vēlas šo spēli popularizēt gan savā mītnes zemē, gan Latvijā. Viņš rīko turnīrus, un spēles interesenti sakarus uztur arī sociālo tīklu portālos.

«*Facebook* principā droši vien saistībā ar novusu reģistrējos, mazāk teiksim, lai veicinātu kādus sakarus ar latviešiem, jo tur jau principā *Draugiem.lv* jau bija, tur pat tie kontakti ir tie paši.» (Kristians, 34, Vācija, izceļojis 2008. gadā)

Līdzīgā kārtā sociālo tīklu portālus kā vienu komunikācijas kanāliem, lai varētu aizsniegt diasporas pārstāvjus un atvieglotu organizatoriskus darbus, izmanto arī vietējās organizācijas un institūcijas – Latvijas vēstniecības, latviešu biedrības, kori, uz latviešu publiku orientētu pasākumu un svētku rīkotāji. Šis ir kļuvis par izplatītu veidu, kā Latvijas diaspora ne tikai izplata informāciju par dažādajām aktualitātēm, kas saistībā ar Latviju viņu valstī notiek, bet arī atrastu cilvēkus.

«Ir *Facebook* grupa [*LaLonda* (latviešiem Londonā)]. Viņi rīko pasākumus, viņi taista mūziku, viņi ir arī dīdžeji. Viņi tikko bija uzrīkojuši Latvijas Baltijas ceļa pasākumu, 25. gadadiena. Rīkoja tieši vakar vai aizvakar. [...] Ja man nebūtu *Facebook*, tad es netiktu aicināta uz daudziem pasākumiem, vienkārši tas neatnāktu līdz manim.» (Lote, 28 gadi, Lielbritānija; izceļojusi 2005. gadā)

Šis ir piemērs, kā sociālā un informatīvā funkcija ir cieši saistītas – šādi ne tikai tiek izplatīta informācija, bet caur informētību tiek veicināta piedalīšanās ar Latviju saistītās aktivitātēs.

Tanī pašā laikā jāuzsver, ka domubiedru grupas ir tikai viena no alternatīvām, ko diaspora izmanto, lai iekļautos mītnes zemē, iegūtu informāciju un sociālos kontaktus. Iesaistīšanās un aktivitātes līmenis domubiedru grupās un tematiskajās lapās respondentu vidū bija visai atšķirīgs, un to pašu var teikt par galvenajām šo grupu funkcijām, kādas respondenti uztver. Tiem, kam ir pieejami citi informācijas avoti un citi sociālie kontakti, šādas pulcēšanās nozīme sociālajā dzīvē ir zemāka.

«Norvēģijā es neesmu domubiedru grupā, bet tāpēc jau es nejūtos kaut kā atstumta vai neko nezinu. Nu kaut kā tā, ka... kā lai saka. Nu, arī atkarīgs no situācijas ir, bet tie domubiedri, nu jā, vairāk varbūt tad, kad tu esi tālu prom un viens pats, kā, piemēram,

es biju Londonā arī, kad vienu brīdi es dzīvoju, nu, kur nebija neviens latvietis vispār. Tad tas *Facebook* un tās domubiedru grupas, nu, diezgan palīdzēja, piemēram, satikties un sarunāties dzīvē [klātienē]. Bet te, Norvēģijā, tā kā mēs te esam jau uz vietas tie 15 cilvēki, tad tepat aizej blakus mājā un tur viņi ir, tad varbūt nav tā īsti vajadzība pēc tiem domubiedriem.» (Roberta, 28, Norvēģija, izceļojusi 2014. gadā)

Lai sekotu līdzi norisēm mītnes valstī, emigranti izmanto arī personiskos sociālos tīklus, masu medijus un dažādu organizāciju tīmekļa vietnes un citus avotus. Taču tieši sociālie sakari ar citiem latviešiem līdz ar informatīvā atbalsta meklēšanu ir starp biežākajiem iemesliem, kāpēc lietotāji šīm grupām seko.

Latentās saites

Rakstot par jauno mediju ietekmi uz starppersonu saitēm, Kerolaina Heitorntveita (*Caroline Haythornthwaite*) savulaik norādīja, ka mediji nodrošina līdzekļus un iespējas, kā iepriekš nesavienoti indivīdi var savienojumus izveidot – tai skaitā veidojot latentu saišu infrastruktūru – tās ir saites, kuras starp cilvēkiem pastāv, taču vēl nav aktivizētas (Haythornthwaite 2002). Par šādām latentajām saitēm diasporas komunikācijā var uzskatīt arī kopēju izcelsmes valsti un mediju platformu, kurā indivīdi apvienojas uz šādas līdzības pamata. Emigranti izmanto portālu nodrošinātās iespējas, lai meklētu cilvēkus, ar kuriem kontaktēties.

«Tajos tur, kā jau es pieminēju, tajos *Draugos* ir tā sadaļa, kad pašlaik Norvēģijā, piemēram, online ir tik, tik cilvēku. Nu, es nezinu, vienkārši skaties, kad cilvēks, piemēram, no Bergenas, vai kaut kur tuvāk, piemēram, dzīvo, nu, tad kaut kā sāk tur klikšķināties un aizklikšķinās [...] sāk sarakstīties.» (Roberta, 28, Norvēģija, izceļojusi 2014. gadā)

Vairāki respondenti ir stāstījuši gadījumus, kuros, pateicoties viņu tiešsaistes aktivitātēm un par sevi publiskotajai informācijai, viņus ir atraduši un ar viņiem sazinājušies iepriekš nepazīstami cilvēki, un šādi izveidojušies kontakti ir bijuši noderīgi vai patīkami. Protams, ka šī atrašana vienmēr nenotiek tieši caur sociālo tīklu portāliem, taču tie, nodrošinot komunikācijas infrastruktūru, stiprina sociālo tīklojumu.

(1) «Nupatās es šodien uztaisīju to pašu recepti, kas bija ielikta tā kā internetā, bet es viņu mazliet savādāk taisīju, man [*Draugiem.lv*] atnāk vēstule no Amerikas, no sievietes, viņa saka, es izlasīju, ka tu taisi nevis ar brūno cukuru, bet ar medu to visu, uzrakstīsi, kā tu to dari? Tā mēs iepazīnāties šodien ar sievieti no Čikāgas, iedomājies, cik forši?» (Liena, 44, Lielbritānija; izceļojusi 2011. gadā)

(2) «Ir tā, ka kāds dažreiz kaut ko uzraksta: «Sveiki, jūs mani nepazīstat, bet man kāds iedeva jūsu kontaktu.» Vajadzēja atrast vadītāju Baltijas ceļa pasākumam. Un kāds bija iedevis manu kontaktu, lai vienkārši paprasītu, vai es negribētu vadīt to pasākumu.» (Lote, 28, Lielbritānija; izceļojusi 2005. gadā)

Šo vietņu loma vājo un latento saišu identificēšanā ir saistīta ne tikai ar nacionālo piederību. Informācija, ko portāla lietotāji par sevi sniedz profilā, tā apmeklētājiem ļauj pamanīt cilvēkus, ar kuriem viņus saista dažādas kopējas intereses vai arī ar kuriem kādu citu iemeslu dēļ viņi nākotnē varētu izvēlēties saites aktivizēt.

«Redzi, ka viņam ir profila bildē jahta, nu tad tu saproti, ka viņam varētu mēģināt uzrakstīt par to jahtu kaut ko paprasīt. Tā, jā ir, ir, teiksim, pa tādu, nu, labi, ne draugi, bet paziņas, ar kurām es zinu, es viņu nekad dzīvē neesmu satīcis, bet ja man vajadzēs uzzināt par auto pārbūvi Norvēģijā, tad es noteikti tam čalim prasīšu, vai ja man vajadzēs uzzināt par datorgrafiku tad es prasīšu tam čalim.» (Arturs, 31, Norvēģija; izceļojis 2009. gadā)

Tanī pašā laikā ne visi respondenti ir pozitīvi noskaņoti pret to, ka viņiem uz profilu raksta nepazīstami cilvēki, un arī par iepazīšanos tiešsaistē respondentiem ir dažādi vērtējumi. Vismaz divi no intervētajiem tieši šādā veidā ir atraduši savus dzīvesdraugus, bet ir sastopama arī klaji noraidoša attieksme pret šāda veida iepazīšanos.

Secinājumi

Pētījumā par Latvijas diasporas tiešsaistes sociālo tīklu portālu lietojumu tika aplūkots, kā šie mediji iekļaujas emigrantu komunikatīvajās praksēs, kādas ir to funkcijas un devums, kādiem resursiem tie palīdz piekļūt un kā tajos izpaužas emigrantu nacionālā identitāte.

Tā kā interviju dalībnieki tika atlasīti sociālo tīklu portālos, ir likumsakarīgi, ka intervētie šos portālus izmanto plaši un uzskata par nozīmīgu saziņas rīku. Taču jāņem vērā, ka šie portāli tiek izmantoti kopā ar citiem saziņas rīkiem – it īpaši būtisks šis aspekts ir saistībā ar ciešo saišu (draudzības un tuvinieku) attiecību uzturēšanu. Saskaņā ar mediju multipleksitātes principu, indivīdi, kurus saista ciešas saites, ne tikai savā starpā kontaktējas intensīvāk, bet arī izmanto daudzveidīgus medijus (Haythornthwaite 2005). Līdz ar to ir grūti izolēti mērīt šādu portālu lietojumu un komunikatīvās vai sociālās ietekmes. Tanī pašā laikā intervijas parāda nozīmīgākās sociālās darbības jomas, kurās šie mediji tiek visplašāk izmantoti.

Sociālo tīklu portālu lietojums

Sociālo tīklu portāliem ir divējādi lietojumi. Pirmkārt, tie līdz ar telefonsakariem, *Skype*, e-pasta saziņu un citiem saziņas veidiem tiek lietoti emigrantu kontaktos ar viņu radiem, draugiem un paziņām – gan Latvijā, gan citās valstīs. Iespēja tiešsaistē uzturēt vājas saites ar daudz pūļu neprasošām darbībām (ierakstu komentēšanu un ievietoto fotogaleriju aplūkošanu, apjautāšanos, «kā iet?») palīdz kompensēt fiziskā attāluma radīto negatīvo ietekmi uz starppersonu attiecībām, lai gan respondenti atzīst, ka

emigrācijas laikā viņu sociālie tīkli mainās, daļa kontaktu zūd un ciešu attiecību uzturēšanā nākas ieguldīt daudz laika, kura ne vienmēr pietiek. Papildus tam, darbība sociālo tīklu portālu domubiedru grupās ļauj identificēt citus tautiešus, kas dzīvo tuvumā. Turklāt lietotāju profilā norādītā informācija arī sniedz savstarpēji nepazīstamiem indivīdiem iespēju apzināt kopējas iezīmes (var būt intereses, piederība Latvijai vai kas cits), kuras vēlāk var palīdzēt aktivizēt starppersonu saites (Ellison, Lampe, Steinfield, & Vitak 2011).

Otrkārt, šajos portālos veidojušās domubiedru grupas un tematiskās lapas, kas *Draugiem.lv* un *Facebook* gadījumā parasti apvieno noteiktā ģeogrāfiskā vietā dzīvojošos Latvijas emigrantus (un arī tos, kas nav emigranti, bet kuriem ir kāda interese par konkrēto vietu/valsti), darbojas kā forumi, informācijas apmaiņas telpas. To dalībnieki cits citu personiski bieži vien nepazīst, taču daudzi lietotāji ir gatavi atbildēt uz jautājumiem un piedāvāt cita veida palīdzību tiem, kam tā ir nepieciešama saistībā ar dzīvi konkrētajā valstī. Tādējādi šis ir viens no informācijas un atbalsta kanāliem, ko diaspora izmanto, lai risinātu sev svarīgos jautājumus. Portālu domubiedru grupās un tematiskajās lapās notiek apmaiņa ar informāciju un cita veida resursiem, un vairumā gadījumu izdodas uzturēt atbilstošas dalībnieku uzvedības normas.

Migrācijas tīkli

Ievērojama daļa respondentu pirms pārcelšanās uz jauno mītnes zemi tos vai nu nav izmantojuši vispār, vai arī ir izmantojuši kā papildus avotu. Respondentu atbildes parāda migrācijas tīkluveida raksturu (Tilly 1990) – izveidojušos diasporas un tautiešu tīklos notiek apmaiņa ar informāciju un citiem resursiem, tādējādi veicinot turpmāku migrāciju. Ievērojama daļa respondentu jau pirms došanās emigrācijā personīgi ir pazinuši kādu, kas jau dzīvo jaunajā mītnes zemē un var palīdzēt iekārtoties. Ja ir pieejamas klātienē sociālajos tīklos balstītas informācijas un atbalsta alternatīvas, emigranti likumsakarīgi dod priekšroku tām, vai arī informācijas avotus kombinē. Respondentu portālu domubiedru grupās aktīvāk darboties nereti ir sākuši tieši pēc ierašanās mītnes zemē, gan sniedzot padomus citiem, gan arī tos saņemot un caur šiem portāliem cenšoties nodibināt kontaktus ar mītnes zemē esošajiem latviešiem.

Tādējādi, lai gan sociālo tīklu portāli nenoliedzami ir uzskatāmi par platformām, kas emigrantiem palīdz, tie parasti nav šādu migrācijas tīklu centrālā infrastruktūra. Šī pētījuma rezultāti liek būt skeptiskiem pret citu pētnieku apgalvojumiem, kas mūsdienu migrācijas transformācijas procesu skaidrojuma centrā liek pašus sociālos medijus (sk., piem., Dekker, & Engbersen 2014), nevis to lietojuma sociālos kontekstus.

Diasporas saikne ar Latviju

Nozīmīgs transnacionālās komunikācijas elements ir informācija, ko Latvijas diaspora saņem par Latviju. Respondenti seko līdzī norisēm Latvijā tāpēc, ka vēlas uzturēt un apliecināt šādu saikni ne tikai personisko attiecību, bet valsts piederības līmenī. Papildus tam viņi arī interesējas par informāciju, kas varētu likt apsvērt atgriešanos Latvijā.

Taču šāda informācijas plūsma ir kompleksa – to neietekmē tikai viens medijs. Diasporas pārstāvju priekšstatu par norisēm Latvijā veido gan sociālo tīklu portālos pamanītā informācija, gan lasītais ziņu medijos un to komentāru sadaļās, gan arī tiešā saziņa ar radiem un draugiem Latvijā. Tanī pašā laikā šo portālu plašais lietojums emigrantu saziņā apliecina, ka tie ir viens no kanāliem, pa kuru Latvijas valstij ir iespējams sasniegt diasporu un nodot tai noteiktus vēstījumus, piemēram, saistībā ar re-emigrāciju.

Jāņem gan vērā, ka lielākajai daļai respondentu konkrētu un drīzu plānu par atgriešanos Latvijā nav – liela daļa ārzemēs ir iekārtojušies, daži arī apprecējušies ar vietējiem iedzīvotājiem, un viņiem pietiek ar to, ka ir iespējas regulāri Latviju apmeklēt un uzturēt kontaktus ar saviem radiem un draugiem šeit. Taču viņu interese par valsti saglabājas augsta, un daudzi no viņiem ir ieinteresēti informācijā, kas ar Latviju ir saistīta.

Latvijas Universitātes
FILOZOFIJAS UN
SOCIOLOĢIJAS
INSTITŪTS

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Raksts izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu projekta
«Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika»
(vienošanās Nr. 2013/0055/1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/040) ietvaros.

<http://fsi.lu.lv>

<http://migracija.lv>

info@migracija.lv

Literatūra un avoti

- Aptauja.lv (2014). Sociālo mediju lietojums Latvijā. Pieejams: http://aptauja.lv/lat/about_us/research/1/
- Aonso, A., & Oiarzabal, P. J. (2010). The migrant worlds' digital harbors. In A. Alonso & P. J. Oiarzabal (Eds.), *Diasporas in the new media age: Identity, politics, and community* (pp. 1–15). Reno: University of Nevada Press.
- boyd, d., & Ellison, N. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210–230.
- Buholcs, J. (2014). *Draugiem.lv* kontaktgrupas domubiedri loma Latvijas emigrantu saziņā. Grām.: D. Kļaviņa (sast.), *Latvija ārpus Latvijas: Kultūra, vēsture, emigrācija un nacionālā identitāte. Konferenču rakstu krājums* (356. – 368. lpp). Rīga: Latvijas Nacionālais arhīvs.
- [CSP] Centrālā statistikas pārvalde (2013). *Informācijas tehnoloģijas – galvenie rādītāji*. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/informacijas-tehnologijas-galvenie-raditaji-30332.html>.
- [CSP] Centrālā statistikas pārvalde (2014). *Iedzīvotāji – galvenie rādītāji*. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaji-galvenie-raditaji-30260.html>.
- Dekker, R., & Engbersen, G. (2014). How social media transform migrant networks and facilitate migration. *Global Networks*, 14(4) 401–418.
- Ellison, N. B., Lampe, C., Steinfield, C., & Vitak, J. (2011). With a little help from my friends: How social network sites affect social capital processes. In Z. Papacharissi (Ed.), *A networked self: Identity, community, and culture on social network sites*. (pp. 124–145). New York: Routledge.
- Facebook (2015). How are Pages different from groups? Which one should I create? *Facebook Help Center*. Available at <https://www.facebook.com/help/155275634539412>
- Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford: Oxford University Press.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380
- Haythornthwaite, C. (2002). Strong, weak and latent ties and the impact of new media. *The Information Society*, 18(5), 385–401.
- Haythornthwaite, C. (2005). Social networks and Internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8(2), 125–147.
- Hazans, M. (2011). The changing face of Latvian emigration, 2000-2010. In B. Zepa & E. Kļave (Eds.), *Human development report 2010/2011: National identity, mobility and capability*. Rīga: Advanced Social and Political Research Institute of the University of Latvia. Available at http://www.biss.soc.lv/downloads/resources/TAP/TAP2010_2011_ENG.pdf
- Hazans, M., & Philips, K. (2010). The post-enlargement migration experience in the Baltic labor markets. In M. Kahanec & K. F. Zimmermann (Eds.), *EU labor markets after post-enlargement migration* (pp. 255–304). Berlin–Heidelberg: Springer.
- Hiller, H. H., & Franz. (2004). New ties, old ties and lost ties: the use of the internet in diaspora. *New Media Society* 6(6), 731–752.
- Horst, H. (2006). The blessings and burdens of communication: Cell phones in Jamaican transnational social fields. *Global Networks*, 6(2), 143–59.
- Pescosolido, B. (2007). The sociology of social networks. In C. D. Bryant & D. L. Peck (Eds.), *Sociology in 21st century* (pp. 208-217). Sage Publications: Thousand Oaks.
- Ros, A. (2010). Interconnected migrants in the Information Society. In A. Alonso & P. J. Oiarzabal (Eds.), *Diasporas in the New Media Age: Identity, Politics, and Community* (pp. 19–38). Reno: University of Nevada Press.
- Samers, M. (2010). *Migration*. London: Routledge.
- Schrooten, M. (2012). Moving ethnography online: Researching Brazilian migrants' online togetherness. *Ethnic and Racial Studies*, 35(10), 1794–1809.
- Tilly, C. (1990). Transplanted networks. In V. Yans-McLaughlin (Ed.), *Immigration Reconsidered: History, Sociology, and Politics* (pp. 79–95). New York: Oxford University Press.
- TVNet (2014). Populārākais sociālais tīkls Latvijā joprojām ir Draugiem.lv. Pieejams: http://www.tvnet.lv/tehnologijas/internets/513248-popularakais_socialais_tikls_latvija_joprojam_ir_draugiemlv
- Williamson, O. E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach. *American Journal of Sociology*, 87, 548–577.
- Zhang, Y. & Leung, L. (2014). A review of social networking service (SNS) research in communication journals from 2006 to 2011. *New Media & Society*, January 27, 2014, 1–18.